

Alexander McCall Smith
Het wonder van Speedy Motors

Afrika
Afrika Afrika
Afrika Afrika Afrika
Afrika Afrika
Afrika

2010
Stichting Uitgeverij XL
Den Haag

1. We moeten allemaal voor elkaar zorgen

Het correcte adres van Precious Ramotswe, de meest vooraanstaande probleemoplosser van Botswana – in de zin dat ze daar tussen acht uur 's ochtends en vijf uur 's middags te vinden was, behalve als ze er niet was – luidde: Het Beste Dames Detectivebureau, p/a Tlokweng Road Speedy Motors, Gaborone, Botswana. Het 'per adres' was aanleiding geweest voor een meningsverschil tussen Mma Ramotswe en Grace Makutsi, haar assistente en 'rechterhand-dame', zoals ze het zelf noemde. Mma Makutsi, met alle waardigheid van iemand die met een 9,7 was geslaagd voor het examen van het Botswana Instituut voor Secretaresseopleidingen, was van mening dat het belang van het bureau door dit 'per adres' werd gereduceerd, al was het waar dat het bureau gevestigd was in een klein kantoor naast de garage. Dege-nen die wérkelijk telden in dit leven, verklaarde ze, hadden meestal hun eigen adres.

'De mensen die hier komen zijn op zoek naar ons,' betoogde ze met een logica die wellicht niet geheel sluitend was. 'Als mensen hierheen komen, Mma, zijn ze op zoek naar ons, niet naar de garage. Er zou alleen onze naam moeten staan, om verwarring te voorkomen, Mma. De garage zou eventueel "per

adres Het Beste Dames Detectivebureau” kunnen gebruiken, niet andersom.’

Ze keek naar Mma Ramotswe terwijl ze dit zei, en voegde er snel aan toe: ‘Daarmee wil ik niet zeggen dat Mr. J.L.B. Matekoni en zijn garage niet belangrijk zijn, Mma. Geenszins. Het is gewoon een kwestie van...’

Mma Ramotswe wachtte totdat haar assistente de zin zou afmaken, maar er kwam verder niets meer. Dat was het probleem met Mma Makutsi, dacht ze, ze liet dingen in de lucht hangen, vaak de belangrijkste dingen. Waar was het een kwestie van? Het moest een kwestie van status zijn, concludeerde ze; op dat punt kon Mma Makutsi heel lichtgeraakt zijn. Er was destijds veel om te doen geweest dat ze als ‘seniorsecretaresse’ beschreven wilde worden, terwijl ze nog maar een paar maanden in dienst was en het bureau geen andere medewerker had die als ‘junior’ aangeduid kon worden; terwijl het bureau, om precies te zijn, in het geheel geen andere employés had. Vervolgens, toen ze eenmaal tot assistent-detective was gepromoveerd, had het niet lang geduurd voordat ze had gevraagd wanneer ze tot ‘co-detective’ zou worden benoemd. Die promotie had ze gekregen, net als de keer daarvoor, in een periode dat Mma Ramotswe zich schuldig had gevoeld over het een of ander en geneigd was geweest om

een pleister op het zere been te plakken.

Maar nu ze eenmaal co-detective was, rees de vraag wat de volgende stap zou kunnen zijn. Ze had het vermoeden dat Mma Makutsi hunkerde naar de titel 'hoofddetective' – een vermoeden dat was gebaseerd op het feit dat Mma Ramotswe in de prullenmand een verkreukeld vel papier had gevonden waarop haar assistente nieuwe handtekeningen had uitgeprobeerd. Er waren niet alleen verschillende varianten op 'Mma Grace Radiphuti', haar eigen voornaam maar met de achternaam van haar verloofde, maar er was ook haar gewone handtekening, 'Grace Makutsi', waar ze onder had geschreven: 'Hoofddetective.'

Mma Ramotswe had het papier weer verfrommeld en het teruggegooid in de prullenmand. Ze had er spijt van dat ze het had gelezen; men hoorde niet onuitgenodigd naar andermans papieren te kijken, zelfs niet als ze waren weggegooid. En het was volkomen begrijpelijk, normaal zelfs, dat een verloofde vrouw de handtekening oefende die ze na haar trouwen zou gaan gebruiken. Sterker nog, Mma Ramotswe vermoedde dat de meeste vrouwen in het geheim met een nieuwe handtekening experimenteerden als ze een man hadden ontmoet die hen aanstond, zelfs als deze man geen belangstelling voor hen aan de dag had gelegd. Het zou een knappe en begerenswaar-

dige man niet moeten verbazen dat zijn naam op deze manier werd uitgetoetst door vrouwen die er in stilte van droomden om zijn ring te dragen, en het kon in principe geen kwaad, vond ze, tenzij men van mening was dat vrouwen veel te snel bereid waren om hun hart te laten breken.

Vrouwen, bedacht Mma Ramotswe, zijn soms net mollige kippen op het erf, terwijl aan de andere kant van het hek de hyena's – mannen – op de loer liggen. Het was geen vrolijke manier om naar de relatie tussen de seksen te kijken, maar ze had keer op keer gezien dat dit drama zich precies op deze manier had voltrokken. En hyena's, dat kon men niet ontkennen, waren nu eenmaal voorbestemd om het hart van de kippen te breken; ze konden niet anders. Bovendien betekende de Engelse term voor per adres, *care of*, die in Botswana werd gebruikt, letterlijk 'zorg van', en Mma Ramotswe vond het eigenlijk heel geruststellend om te weten dat er iemand anders was die voor je zorgde. Het was ook een heel handige manier om te beschrijven hoe je iemand kon vinden, een manier die vroeger werd gebruikt als we het hadden over iemand die we kenden. Er waren mensen die altijd in gezelschap van een bepaalde vriend aangetroffen konden worden, en dan kon je zeggen: 'O, je kunt hem heel makkelijk vinden, want hij loopt altijd rond met die andere man,

je weet wel, de man die naast de winkel woont.' Het kwam op hetzelfde neer als zeggen dat de een voor de ander zorgde. Ja, als puntje bij paaltje kwam zorgden we allemaal voor elkaar, in elk geval in Botswana, waar de mensen waarde hechtten aan de onzichtbare banden die mensen met elkaar verbonden en iedereen het gevoel gaven ergens bij te horen. We waren allemaal een neef of nicht van iemand, al was het een verre; we waren allemaal vrienden van vrienden, verenigd door banden die je niet kon zien maar die er wel waren, soms zelfs zo sterk als stalen hoepels. Maar, bedacht Mma Ramotswe die ochtend, toen ze met haar eerste kop rooibosthee door haar tuin liep, misschien ging dit niet voor iedereen op; misschien bestonden er mensen die eenzaam waren te midden van al die vrienden en familieleden, mensen die hun dierbaren kwijt waren geraakt. En diezelfde ochtend had ze een afspraak met een vrouw die haar over dit probleem wilde spreken, een vrouw die haar familieleden wilde opsporen.

Het opsporen van mensen was schering en inslag voor een detective zoals Mma Ramotswe; minstens één keer per maand kreeg ze iemand op kantoor die haar vroeg om een vermiste persoon terug te vinden – een ontrouwe echtgenoot, een minnaar, een kind dat naar de grote stad was gegaan en de familie geen brieven meer schreef.

Soms waren het advocaten die haar hulp inriepen omdat er iemand opgespoord moest worden die vee had geërfd, of land, en niet wist welk geluk hem ten deel was gevallen. Dat waren de zaken die Mma Ramotswe de grootste voldoening schonken, en als het haar lukte om dit soort mensen te vinden, wat meestal het geval was, genoot ze van het moment dat ze de verrassing kon onthullen.

Eerder die week had ze een jongeman gevonden die niet wist dat zijn oom in het noorden was overleden en hem drie trucks en een taxi had nagelaten. Ze had het hem vergeven dat zijn treurige gezicht bij het horen van de dood van zijn oom wat al te snel had plaatsgemaakt voor een uitdrukking van ongeloof en vervolgens blijdschap toen hij hoorde dat de voertuigen ergens in Maun op hem stonden te wachten in de schaduw van een dekzeil. Jongemannen waren nu eenmaal menselijk, en deze jongeman, vernam ze, was aan het sparen om een klein huis voor zichzelf en zijn aanstaande bruid te kunnen bouwen. Nu hoefde hij niet langer te sparen.

‘Drie trucks, zegt u, Mma? Welk merk?’

Mma Ramotswe had geen idee. Trucks waren Mr. J.L.B. Matekoni’s afdeling, niet de hare. Ze wist zelfs niet precies wie de fabrikant van haar kleine witte bestelbusje was; vroeger had er een naam op de achterkant gestaan, maar die was door de jaren heen

uitgewist door de wind en stofwolken en krassen van doornstruiken. Nu was er niets meer, behalve een oneffenheid in het metaal waar ooit de letters waren geweest. Niet dat het belangrijk was; het kleine witte bestelbusje was te oud om zich de naam van zijn maker te herinneren, was te bejaard om teruggebracht te kunnen worden.

Vergeten namen, vermiste personen – wat was het opmerkelijk, dacht ze, dat we er überhaupt in slaagden om houvast te vinden in deze wereld, en dat we dit deden door onszelf namen te geven en die namen aan plaatsen en andere mensen te koppelen. Maar er waren ook mensen, stelde ze zich voor, wier naam niets over hen zei, mensen die misschien zelfs hun ouders niet hadden gekend.

Mma Ramotswe kon zich haar moeder niet herinneren, want ze was overleden toen zij nog een baby was, maar ze had in elk geval haar vader gekend, wijlen Obed Ramotswe, en zelfs na al die jaren herinnerde ze hem zich als de dag van gisteren. Ze dacht elke dag aan hem, elke dag, en geloofde dat ze hem op een gegeven moment – maar niet te snel, hoopte ze – terug zou zien in het Botswana dat geen Botswana was, de plek waar het zachtjes regende en het vee tevreden was. En misschien dat de mensen die hier niemand hadden op die dag tot de ontdekking kwamen dat ze toch niet alleen waren. Misschien.

Mma Ramotswe was die ochtend wat eerder op kantoor dan Mma Makutsi. In het belendende pand, waar Tlokweng Road Speedy Motors gevestigd was, was haar man, Mr. J.L.B. Matekoni, al hard aan het werk met zijn twee leerjongens. Of liever gezegd, Mr. J.L.B. Matekoni was hard aan het werk; de leerjongens wekten de indruk dat ze druk bezig waren een auto een grote beurt te geven, maar in werkelijkheid hadden ze het veel drukker met kletsen over hun activiteiten van de vorige avond. Charlie, de oudste van de twee, en de gangmaker, zoals Mr. J.L.B. Matekoni hem noemde, was nog niet zo lang geleden verhuisd naar een kamer in Oud-Naledi, in een huis dat hij met anderen deelde, en vertelde zijn jongere collega in geuren en kleuren hoe geschikt deze kamer wel niet was voor het ontvangen van vriendinnen.

‘Ik kan me geen betere plaats wensen om een meisje te ontvangen,’ zei hij. ‘Het is werkelijk ideaal. Ze komen binnen en zien hoe leuk mijn kamer is, en dan zeggen ze: “Wow! Dus hier woon je, Charlie?”’ Dit laatste werd gezegd met een hoog, mal stemmetje, bedoeld als imitatie van een meisjesstem, dat aan het eind van de zin omhoogging en culmineerde in een gilletje.

De jongere leerjongen lachte, maar Mr. J.L.B. Matekoni, die bezig was een luchtfilter schoon te maken,